

Budapest, a kávéváros

Egy amerikaival utaztam a tengeren. Hamarosan beszédes viszonyba kerültünk és vacsora után a vászonszéken szivarozva meg akartam győntatni arra vonatkozóan, mi a véleménye rólunk, mert nálunk is járt, és elég jól ismert bennünket. A csillagtalan, porszínű éjszakában, melynek egyetlen lámpája a tenger villamos tajtéka volt, kérdéseket intéztem hozzá. Mit tart, mister, a városunkról? Azt, hogy sok és jó kávéháza van. Az amerikai magyarszemlélete nem volt alaptalan. Kifejtette, hogy a vonatról leszállván a pesti kávéházban fehér abrosznál meleg csirkelevest, ham and eggs-et, csokoládétortát vacsorált, többféle pálinkát ivott rá, a pincér nyolc pohár hideg vizet hozott és mikor észrevette, hogy elrontotta a gyomrát, nem engedte a gyógyszerertárba futni, hanem egy szódabikarbónás szelencét tett eléje. Be kell vallanom, hogy ott a tengeren kissé büszke voltam a pátriámra.

Eleget sopánkodunk azon, hogy nincs karakterünk. Ennek csak az lehet az oka, hogy szégyelljük a karakterünket. Miért is nem merjük hangsúlyozni a kávéházi voltunkat, a kávéházi kultúrát, a szegénységünk, az otthontalanságunk, a cifra nyomorúságunk jelképét, mikor csakugyan ez a legjellemzőbb sajátosságunk. Bizony isten, nincs okunk pironkodni. Aki fintorgatja az orrát, hogy a kávéház plebejus hely, a jöttmentek kaszinója, annak azt mondom, hogy ma már kevés oly arisztokrata és úri kúria van, mint a kávéház, melynek tisztos, munkás, történelmi múltja van. Száz éve, hogy született a mai kávéház öregapja. Tiszteld, pesti ember, a kávéházat, vénebb és tiszteletteljesebb az, mint te magad. Neki volt öregapja. Neked, rongyos, talán öregapád se volt. Mi, akik kivagyunk a nagytőke áldásaiból, naponta megszerezhetjük a fény és a gazdagság illúzióját, mikor beülünk egy ízléstelen kávéházba és zsebünkben hetven fillérrel, keleti kényelemmel elterpeszkedünk egy asztal mellett, mely mögött sok százezer koronák állnak, szolgálatkész lakájok sűrögnek, ívlámpák égnek és fűtőtestek donganak. Átjáróházunk a gazdagság, melynek perzsaszőnyegeit lyukas cipőkkel tapodjuk, de annyit vagyunk ebben az átjáróházban, hogy már szinte a miénk. A középkori király csemecsegő kéjjel ette volna meg azt a rothadt kis imbiszt, amit te ordítva küldesz vissza a pincérrel. Aztán a mi kávéházunk családias is. Beszéljek a borszesz kék lángjáról? Az otthon fehér függönyeiről? A mély díványról, a családi arcképesalbumról, az ősi fészek-

ről? Nem, a kávéházról beszéllek. Ami történik ezen a földön, itt történik. A kis asztalkáknál diákok készülnek a vizsgára, anatómiát, jogbölcseletet, irodalomtörténetet tanulnak. Ha akarom, szabadegyetem. A nagy asztalnál prelegálnak, esztétikát, filozófiát, architektúrát, nyelvészetet, lélektant, botanikát, gyógyszeriant. Fel kell fedeznem a pesti ember számára, hogy aszpirin nemcsak a kávéházban, de – elvértve – a gyógytárakban is kapható. Az irodalomról nem is merek szólni. Az első kávéházi törzsvendég Petőfi Sándor volt. Azóta a magyar irodalom a kávésiparral együtt fejlődik, a forradalom a kávéházakban tör ki, csitul el s egy jövőendő történész feladata megállapítani, mily hatással volt a versekre, az elbeszélésekre, a cikkekre a kávé, ki ivott koffeint és ki cikóriát? Ha gyöngül az irodalom, akkor a feketekávé is gyöngül. Nem tudjuk, micsoda hónaposszobákban laktak a lángelméink. Sok írónk ágyrajáró volt. De minden kávéházat emléktáblával kell megjelölni. A törökfürdő után a magyar kávéház a legelső keleti különlegesség. Itt töltjük el az életünket. A nap minden órájában, minden világításában ismerjük, mint más az otthonát, reggel hétkor épp úgy, mint éjjeli félnégykor és félötök, amikor a székeket az asztalokra rakják. Van hivatalnok-idő (reggel héttől nyolcig), ügyvéd-idő (reggel nyolctól fél tízig), orvos-idő (reggel fél tíztől fél tizenegyig), nyárspolgár-idő (félegytől délután háromig), családidő (délután négytől este hétig), szieszta-idő (este félnyolctól tizenegyig), lump-idő (este tizenegyedtől éjjel kettőtől), művész-idő (éjjel kettőtől fél négyig) és ügynök-idő (mindig). Egy barátom szürke házikabátot tart a kávéházban, de ott tartja a könyvtárát, az orvosságait és a pincér mindennap szó nélkül hozza a neurolinját, a könyvét, felnyitva azon a lapon, ahol tegnap abbahagyta. Ismerek kávéházat, amelyik fekete lobogót tűz ki, mikor meghal egy-egy vendége. A kávéház a mi átriumunk.

Ajánlom figyelmébe a heraldikusoknak, hogy gyorsan revideálják családjaiknak címerét, s készítsenek új címereket a jövőendő nemzedékek számára. A régi lombos fa helyett pléh-gallyak álljanak a mezőben, a talmi hold helyett egy pikkoló findzsa, a pakfoncsillagokat apró ezüstkanálkák helyettesítsék. Hátul pedig a címer sarkába odabiggyeszthetnek egy szódabikarbónás szelencét, egy média-szivart, vagy egy szipkát. Akár egy aszpirinpor sikerült mását is, mely hónapokig keshedt és sárgult a főpincér szíve fölött, a felső mellényzsebében.

Az angol hallatlan gőggel mondja: „Az én házam az én váram.”

De a pesti ember sem kevesebb önérettel vetheti vissza: „Az én kávéházam az én váram.”

(*A Hét*, 1914. március 15. – *F*, 22–24. old.)